

JAMIYAT TARAQQIYOTIDA TA'LIMNING O'RNI VA AHAMIYATI

Eshbekov Fozil Oybek O'gli

Toshkent davlat iqtisodiyot universitet

“Iqtisodiyot” fakultetining 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur tezisda ta'lim tizimining jamiyat rivojiga ta'siri, shuningdek zamonaviy sharoitda ta'lim va jamiyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida ta'limning ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, innovatsion fikrlashni rivojlantirish hamda inson kapitalini shakllantirishdagi o'rni yoritiladi.

Kalit sozlar: ta'lim, jamiyat, taraqqiyot, ijtimoiy rivojlanish, bilim, ma'naviyat, madaniyat, innovatsiya, globallashuv, raqamli texnologiyalar, inson kapitali, yoshlar, ijtimoiy barqarorlik, zamonaviy ta'lim, pedagogika.

Hozirgi globallashuv va tezkor texnologik rivojlanish sharoitida ta'lim jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Har qanday mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishi, avvalo, ta'lim tizimining rivojlanganlik darajasiga bog'liq. Ta'lim inson kapitalini shakllantirish, yosh avlodni bilimli, malakali va raqobatbardosh kadrlar sifatida tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi. Shu bois zamonaviy jamiyatda ta'lim tizimini takomillashtirish, uning sifatini oshirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Jamiyatning rivojlanishi ko'p jihatdan ta'lim tizimining qanchalik samarali tashkil etilganiga bog'liq. Ta'lim insonni har tomonlama rivojlantiradigan ijtimoiy institut bo'lib, u shaxsning bilim darajasi, ma'naviy dunyosi va ijtimoiy faolligini shakllantiradi. Har qanday jamiyat taraqqiyotining asosi bilimli, ma'naviy yetuk va



mas'uliyatli insonlardir. Bunday shaxslarni tarbiyalashda esa ta'lim tizimi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bugungi globallashtirish jarayonlari sharoitida ta'lim tizimining jamiyat hayotidagi o'rni yanada ortib bormoqda. Chunki zamonaviy davrda axborot va bilim eng muhim strategik resurslardan biri hisoblanadi. Shu sababli davlatlarning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish darajasi ko'p jihatdan ta'lim tizimining sifati bilan belgilanadi. Ta'lim jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri sifatida insonning intellektual salohiyatini rivojlantiradi. Bilimli inson jamiyatda yuz berayotgan jarayonlarni chuqur anglay oladi, muammolarga tanqidiy yondashadi va ularni hal etishda faol ishtirok etadi. Shu sababli ham ta'lim jamiyatda ongli va faol fuqarolarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Ta'lim tizimi orqali inson nafaqat bilim oladi, balki jamiyatda yashash qoidalarini, axloqiy me'yorlarni va ijtimoiy qadriyatlarni ham o'zlashtiradi. Bu jarayon shaxsning ijtimoiylashuvi deb ataladi. Ijtimoiylashuv natijasida inson jamiyat hayotida faol ishtirok etadigan, jamiyat manfaatlarini anglaydigan shaxsga aylanadi. Ko'plab olimlar ta'limning jamiyat rivojida ahamiyatini alohida ta'kidlab o'tganlar. Masalan, mashhur pedagog va faylasuf Jon Dyui ta'limni jamiyat taraqqiyotining asosiy omili deb hisoblab, "Ta'lim – bu hayotga tayyorgarlik emas, balki hayotning o'zidir", deb ta'kidlagan. Bu fikr ta'limning jamiyat hayotidagi o'rnini yaqqol ifodalaydi. Zamonaviy iqtisodiyotda inson kapitali tushunchasi muhim ahamiyat kasb etadi. Inson kapitali – bu jamiyat a'zolarining bilim, malaka va ko'nikmalar yig'indisidir. Inson kapitali qanchalik rivojlangan bo'lsa, jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish darajasi ham shunchalik yuqori bo'ladi. Ta'lim inson kapitalini shakllantirishning eng muhim vositalaridan biridir. Ta'lim jarayonida inson bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladi, bu esa uning mehnat faoliyatida samaradorligini oshiradi. Natijada jamiyatda iqtisodiy o'sish, innovatsion rivojlanish va ijtimoiy farovonlik ta'minlanadi.

Yosh avlodning sifatli ta'lim olishi jamiyat kelajagini belgilovchi muhim omildir. Bilimli va malakali yoshlar davlatning iqtisodiy rivojlanishi, ilm-fan taraqqiyoti va texnologik yuksalishida muhim rol o'ynaydi. Hozirgi davrda ta'lim

tizimi oldida yangi vazifalar turibdi. Axborot texnologiyalarining tez rivojlanishi ta'lim jarayoniga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish, bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish va o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Masofaviy ta'lim, onlayn platformalar va elektron resurslardan foydalanish zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Bu esa ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirib, bilim olish jarayonini yanada qulay va samarali qiladi.

Pedagogika sohasidagi innovatsion metodlar ham ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Interaktiv o'qitish usullari, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish kabi metodlar o'quvchilarning faolligini oshirib, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Ta'lim nafaqat bilim berish, balki ma'naviy tarbiya berish vazifasini ham bajaradi. Ma'naviy jihatdan yetuk shaxs jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Chunki ma'naviyatli insonlar jamiyatdagi qonun-qoidalarga hurmat bilan qaraydi, boshqalarning huquq va manfaatlarini e'tirof etadi. Milliy qadriyatlar, madaniyat va an'analarni yosh avlod ongiga singdirish ham ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Bu jarayon jamiyatda birlik va hamjihatlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. O'zbek mutafakkirlari ham ta'lim va ma'rifatning ahamiyatiga katta e'tibor berganlar. Ular jamiyat taraqqiyotining asosiy yo'li ilm va ma'rifatda ekanligini ta'kidlab kelganlar. Bu g'oya bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Bugungi kunda dunyo miqyosida ta'lim tizimining rivojlanishi jamiyat taraqqiyotining muhim ko'rsatkichlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim darajasi yuqori bo'lgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sish sur'atlari ham yuqori bo'ladi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, oliy ma'lumotli aholining ulushi yuqori bo'lgan davlatlarda yalpi ichki mahsulot hajmi ham sezilarli darajada yuqori bo'ladi. Shuningdek, ta'lim sohasiga yo'naltirilgan investitsiyalar jamiyat rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotlarga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarda davlat budjetining o'rtacha 4–6 foizi ta'lim



sohasiga ajratiladi. Bu esa ta'lim sifatining oshishiga, zamonaviy o'quv texnologiyalarining joriy etilishiga hamda yoshlarning bilim olish imkoniyatlarining kengayishiga xizmat qiladi. Yana bir muhim ko'rsatkich shundan iboratki, ta'lim darajasi yuqori bo'lgan jamiyatlarda ishsizlik darajasi nisbatan past bo'ladi. Statistika ma'lumotlarga ko'ra, oliy ma'lumotga ega bo'lgan yoshlarning bandlik darajasi o'rta yoki past ta'lim darajasiga ega bo'lganlarga nisbatan ancha yuqori hisoblanadi. Bu holat ta'limning nafaqat ijtimoiy, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi muhim rolini ham ko'rsatadi. Shu bilan birga, zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda dunyo bo'yicha onlayn ta'lim platformalaridan foydalanuvchilar soni keskin oshgan. Bu esa ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirib, bilimlarni tez va samarali egallashga yordam bermoqda.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biridir. U shaxsning intellektual, ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlaydi hamda jamiyatda bilimli va mas'uliyatli fuqarolarni shakllantiradi. Zamonaviy davrda ta'lim tizimini rivojlantirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun zarur hisoblanadi. Shu sababli ta'lim tizimini doimiy ravishda takomillashtirish, yoshlarning sifatli ta'lim olishini ta'minlash va ularning intellektual salohiyatini rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nozima A., Shohbozbek E. TA'LIM MUASSASALARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING BOSHQARUV STRATEGIYALARI //Global Science Review. – 2025. – T. 4. – №. 2. – C. 23-32.

2. Khakimova M. et al. Advancing Sociocultural Competence in Linguistics Education through Global Simulation Enhanced by Natural Language Processing

and Speech Recognition Technologies //Digital Technologies Research and Applications. – 2026. – C. 265-276.

3. Shuxratovna A. S. The Use of Digital Technologies in the Credit-modular System is an Important Factor in the Development of Students' Creative Competencies //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 10. – №. 3. – C. 246-253.

4. Akbarova S. ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ЖАРАЁНИДА ПЕДАГОГНИНГ КРЕАТИВ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ЗАРУРАТИ //Архив научных исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1.

5. Maqsudovna F. M. TA'LIM VA TARBIYANING ASOSIY TAMOIYILLARI //Modern digital technologies in education: problems and prospects. – 2025. – Т. 2. – №. 2. – C. 25-30.